

LGBTİ+ Hareketinde Barışın Patikaları (1): Adı Konmamış Bu Savaşta...

written by Yıldız Tar | 31 Mart 2022

Demokrasi, Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Derneği'nin (DEMOS), "[Kesişen Yollardan Daralan Alanlara: Türkiye'de Kadın ve LGBTİ+ Örgütlerinin Barış Mücadelesi](#)" raporu resmî barış görüşmelerinin sürdüğü 2013-2015 çözüm sürecini merkeze alarak, LGBTİ+ hareketinin barış mücadelesinde önemli bir döneme ışık tutuyor. Raporun, sınırlı bir dönemi ve o döneme dair tanıklıkları ele alması bir yandan da LGBTİ+ hareketinin barış mücadelesi ile ilişkisine dair önemi yadsınamayacak boşluklara da yol açıyor. Raporda özellikle toplumsal barış diskuru ve çözüm sürecindeki Gezi direnişi ve sürecin sonlarına doğru kurulan LGBTİ Barış Girişimi ele alınsa da; LGBTİ+ hareketinin barış mücadelesine dair hafızası bu iki bağlamdan çok daha geniş ve katmanlı. Bu yazı dizisiyle DEMOS'un raporunun açtığı tartışma hattına LGBTİ+ hareketinin dergileri, fanzinleri, yayınları ve medyaya yansıyan örnekler üzerinden katkı sunmayı amaçlıyorum. Yazı dizisinde özellikle yazılı kaynaklara bağlı kalmanın kendisi kısıtlayıcı olsa da; ümidim bu dizinin yeni tartışmalara alan açabilecek bir zemin oluşturması.

LGBTİ+ hareketinin yazılı arşivlerini incelediğimizde barış mücadelesine dair beş ana başlık öne çıkıyor:

1. "Kendinle barışma" retoriği
2. Anti-militarizm, askerlik, savaş ve barış
3. Toplumsal barış

4. Savaş karşıtı mücadeleler
5. Savaşa karşı küresel dayanışma

Bu hatları, kronolojik olarak birbirini takip eden dönemlerden ziyade iç içe geçmiş, birbiriyle kesişen ve yer yer çatışan yaklaşımlar bütünü olarak ele almakta fayda var. Zira heteronormativite, güncel olanı şekillendirmenin yanı sıra bir tarih anlatısı sunar. Sunduğu anlatıda ezeli ve ebedi bir heteroseksüellik ve buna eşlik eden natrans olma hali vardır. Güncel, hiyerarşik bir ayrımcılık ideolojisi olan heteronormativitenin tarihle ilişkisi tam da kendini işlevsel, düzenleyici, kontrol edici, disipline edici bir ideoloji olarak kurma arzusunda saklı. Ezeli ve ebedi normatif cinsellik ve cinsiyet fantezisi ile heteronormativite, lubunyanın tarihini parçalar. Büyük anlatıların dışına iter. Her dışlama stratejisi gibi buna eşlik eden bir içirme stratejisini de çalıştırır. Zamana, mekâna, kültüre ve topluma göre değişse de; içirme stratejisi cinsellikler ve cinsiyeti zapturapt altına almanın önemli bir aracına dönüşür. Tarihsel anlatılar söz konusu olduğunda bu içirme stratejisi panik anlarında gelişen komedi unsuru, tuhaflığın tarihi, sıra dışı hayatlar, marjinal deneyimlerine dönüşür. Buradan hareketle yürüttüğümüz sözlü tarih çalışmasının ürünlerinden biri olan [“Patikalar: Resmî Tarihe Çentik”](#) kitabında bu kırık ve parçalı tarihe itibarını iade etmeye gayret etmiştik. Bu yazı dizisindeki beş ana hat bölümlenmesi de bir arşiv gezintisinden gözlemlerden ibaret. Haliyle, arşive bakanın kırıklığı ve yine lubunyanın tarihinin kırık ve parçalı haliyle hemhal olmuş bir anlatım biçimine sahip. Bu girizgâhın ardından “kendinle barışma” retoriği diye adlandırdığım ilk hatta içeriden bir bakış atabiliriz...

Özel olan politiktir: “Kendinle barışmak”

Feminist hareketin “özel/kişisel olan politiktir” sözü [“esas olarak kadınların ezilmesi sorununu tüm boyutlarıyla politik alanın bir konusu haline getirmeyi hedefleyen”](#) bir ilke olarak hâlâ güncelliğini koruyan ve feminist politikanın özünü oluşturan bir siyasal hattı işaret ediyor. Patriyarkanın heteronormativite ve ikili cinsiyet rejimi ile ittifakını görünür kılan LGBTİ+ hareketi açısından ise bu söz; “yatak odasında ne yapıyorsanız yapın ama kamusal alanda görünmeyin” yaklaşımına karşı görünürlük mücadelesi anlamına da geliyor. Cisgender ve heteroseksüel olmak kamusal alanın her katmanında baskıcı ve zorunlu bir rejim olarak inşa edilirken; LGBTİ+ varoluşların hepsinin özel alana dair bir edime indirgenmesi tam da bu anlamın en somut göstergelerinden biri. Bu yönüyle kimlik mücadelesi bir yandan da özel alana sıkıştırılmaya inat, kamusal alanı değiştirip dönüştürme mücadelesine dönüşüyor.

Kaos GL dergisinin arşivinde “barış” ve “savaş” kelimeleri üzerinden arama yaptığımızda ilk kullanımların tam da böyle bir bağlam üzerinden olduğu ortaya çıkıyor. 1994 yılında yayın hayatına başlayan derginin ilk sayılarında “barış” kavramı özellikle okur mektupları ve tanıklıklarda “kendinle, kimliğinle barışmak” olarak yer alıyor. Örneğin derginin üçüncü sayısında “Kendinle barışmak” başlıklı bir yazıda “Ne yazık ki bizim gibi kendisiyle barışık, kimliğini tanımlayabilen gayler gerçekten azınlıkta” ifadelerinin hemen ardından bu barışma süreci şöyle ifade ediliyor:

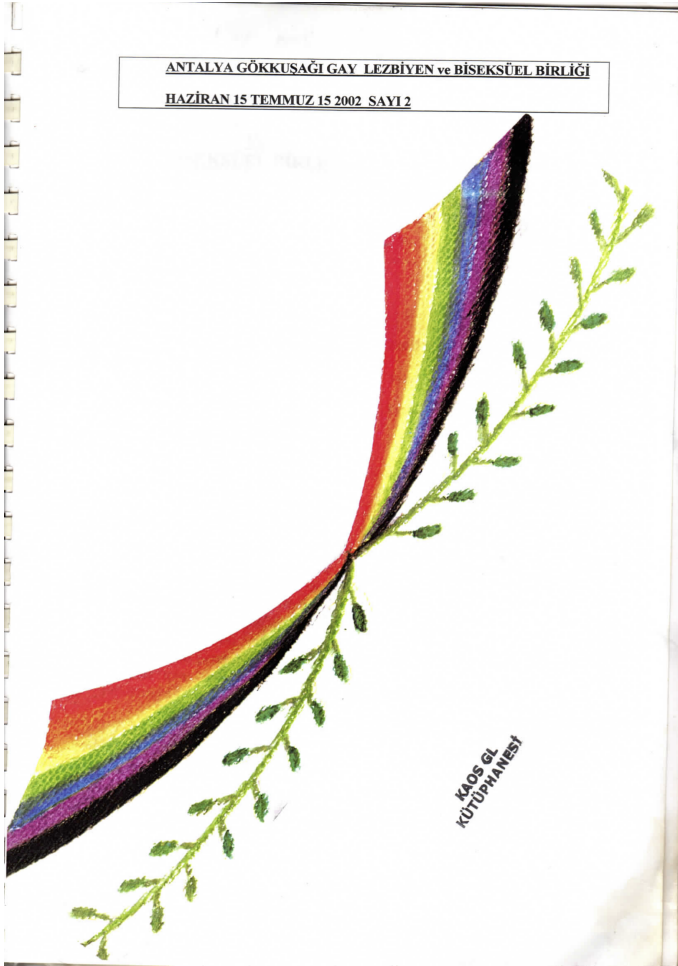
“Hala birçoğu bunu bir utanç vesilesi olarak görüyor, bunalımlar içinde yaşıyor. Oysa bu bunalımı aşmanın tek yolu önce kendinle barışmak, sonra da dayanışma içinde olmak. Doğal olarak - benim gibi - birçoğu kendini gizlemek zorunda, ama kendini gizlemek zorunda olmak, kendinle barışık olmaya, dayanışmaya engel değil.”^[1]

Derginin 90’lar boyunca yayınlanan sayılarında “kendinle barışma” teması özellikle mektup ve tanıklıklarda önemli yer tutuyor. Birçok şehirden Kaos GL’ye gönderilen, çoğu anonim bu mektuplarda ilk bakışta barış mücadelesi ile bir kelime benzerliği dışında ortak bir noktası görünmeyen deneyimler yer alıyor. Ancak özel olan politiktir ilkesi ışığında bu deneyimleri okuduğumuzda aslında barışmak zorunda bırakıldığınız bir kimliğe sahip olmanın, utançla işaretlenmiş bir kavramı sahiplenmenin, parçalanmış haysiyet ve onurunuzu geri kazanmanın tam da

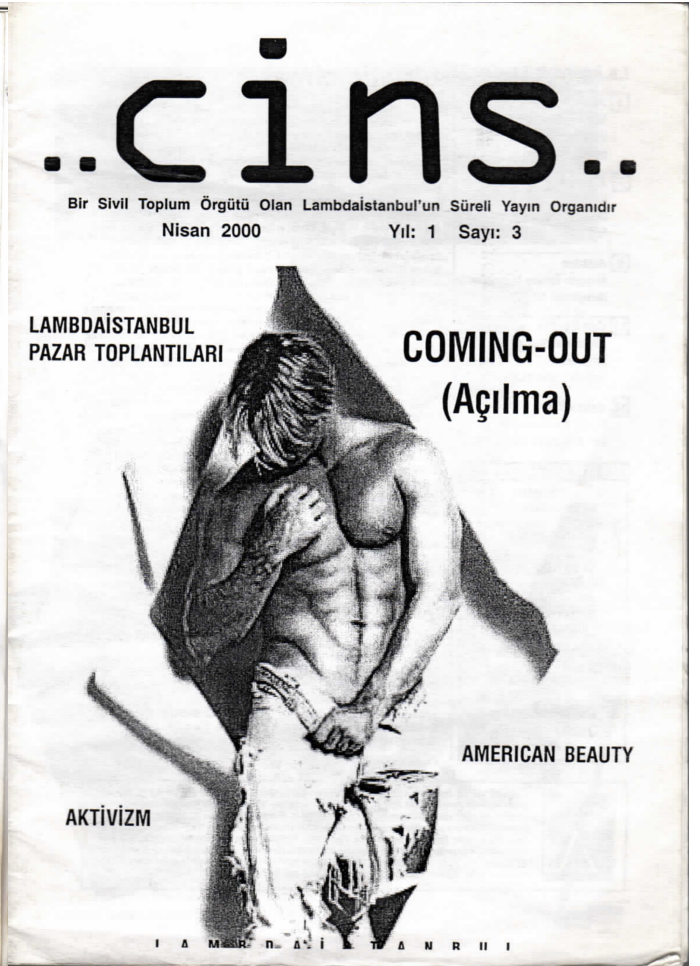
görünmeyen bir savaşı işaret ettiğini fark edebiliyoruz.

Derginin 90'lardaki sayıları detaylıca incelendiğinde "kendinle barışık olmanın" Kaos GL okur ve yazarları açısından önemli bir mesele olduğu açığa çıkıyor. 96 yılında derginin tartışmalar başlıklı bölümünde Kemal Yiğit, eşcinsel hareketin politik seyrini tartışırken "Tercihlerinden taviz vermeyen, kendisiyle barışık ve muhalif bir insanın görmesi gerekir ki, toplumla arasındaki uçurumu kapatması için mutlak surette toplumun dönüşümü şarttır."^[2] diyor. Derginin 18 ve 19. sayılarında yayınlanan cinselliğe dair bir yazının ardından birkaç sayı boyunca devam eden bir tartışmada da Atilla Karakiş, "kendinle barışık olmayı" yine bir kıstas olarak öne sürüyor: "Yazı boyunca eşcinsel erkek, toplumun lanetlediği bir günahkâr olarak kendini aşıyor. Ve partnerinin tüm isteklerine sado-mazoistçe boyun eğiyor. Kendi cinselliğiyle barışık olmama ve kendisine toplumca verilen konumu benimseme seziyor. Duygusal paylaşımlara dair hiç bir ipucu görülüyor. Ve ilişki yalnızca cinsellik temeline oturmuş."^[3]

Bugünden bakıldığında bir hareketin ve aslında hareket etrafında bir kimliğe dair sosyal, kültürel ve politik gösterenlerin inşa edildiği bir dönemin sancıları, kaygıları, özgürlük ararken bir yandan da meşruiyet arzusu olarak okunabilecek bu tartışma ve yazılar; bir yandan da bir hareketin nasıl ince ince örüldüğünü göstermesi açısından önem taşıyor. "Kendinle barışmak" teması sadece Kaos GL dergisinin 90'lı yıllardaki sayılarına ilişkin bir gündem de değil. Antalya Gökkuşuğu dergisinin 2002 yılındaki 2. sayısının ilk yazısı da bu gündemle açılıyor. Açılmak üzerine kaleme alınan Ali Shaman imzalı "Eşcinsel Örgütlenmede Birey"^[4] başlıklı yazıda "öncelikle eşcinsel birey kendisiyle barışmak (ben bunu ferdi bağımsızlık diyorum) ve kendine ilk coming outunu (itirafını) yapmalıdır" ifadeleri yer alıyor. Açılma meselesini "savaş" ve "barış" ikiliği üzerinden ele alan bir diğer yazı ise Lambdaistanbul'un yayınladığı Cins dergisinin 2000'deki üçüncü sayısından. Aileye açılmakla ilgili tüyoların verildiği yazıda ailelerin açılan çocuklarına tepkileri arasında "savaş ilan etmekten"^[5] bahsediliyor. Bu aşamanın ardından "barıştan" söz edilmese de "kabul etmek" ile aslında klasik ikilik tekrarlanıyor. Cins dergisinden 10 yıl sonra, Hevjin dergisinin dördüncü sayısında da "barış" kelime olarak dergide "kendinle barışık olmak"^[6] şeklinde yer alıyor.

Kaos GL Arşivi, 1

Kaos GL Arşivi, 2

Barışma misyonunu kendisine savaş açılana, yani LGBTİ+'lara yükleyen "kendinle barışma" retoriği kimi zaman kişilerin kendi hikâyelerini anlatırken, kimi zamansa dışarıdan bir gözle LGBTİ+ kimliğinin ve mücadelesinin ön kabulüne dönüşürken bu yaklaşıma karşı çıkışın ilk nüveleri Kaos GL dergisinde Gaye Efendisiz imzalı bir yazıda karşımıza çıkıyor. 1995 yılından "Aşk Güzeldir, Kurtuluş Mücadelemiz Daha da Güzelleştirecek" başlıklı yazıda objektif LGBTİ+'ların "kendileriyle barışmasına" değil, LGBTİ+'lara açılan savaşa dönüktür. Gaye Efendisiz'in Kaos GL dergisini kuranlardan Ali Erol'un mahlası olduğu düşünüldüğünde bu yazı, derginin bir yandan özel alanı ve özel alanda güçlenebilmek için deneyimleri sayfalarına taşıırken; diğer yandan bu deneyimler üzerinden politik bir hat inşa edebilmenin öncülerinden:

"Heteroseksist sömürgeci güçler, farklı olanları kendi kalıplarına uyduramazlarsa, eşcinsellerin ruhlarını ve bedenlerini işgal ederek tahrip ederler. Eşcinsel aşkın, heteroseksüel aşktan hiçbir farkı olmadığı halde salt kadın kadına ya da erkek erkeğe olduğu için tahammül edemezler. Heteroseksüel erkek ideolojisi ve heteroseksüel kurumsal dayatmaya karşı bırakalım aşkı, eşcinsel bireyin ayakta kalabilmesi bile tam bir mucizedir. Adı konmamış bu savaşta, eşcinsel birey kendine olan güven ve sevgisini yitirir ya da hiç kazanamaz ve aşk'a olan inancı yavaş yavaş son bulur. Çoğunluk eşcinsel, "bizim camiada aşk olmaz" der ve de birlikte yaşamaya inanmaz. Biz eşcinseller için acı bir yenilgi olan bu durum, heteroseksist sömürgeciler açısından tam bir zaferdir. Yılgın, inançsız, mücadele etmekten kaçan bütün bunların beraberinde getirdiği kendine güvensizlik ve kendini sevmeme hali tam da çoğunluk eşcinsellerin halidir."^[7]

AŞK GÜZELDİR

Kurtuluş Mücadelemiz Daha da Güzelleştirecek

beraberinde getirdiği kendine güvensizlik ve kendini sevmeme hali tam da çoğunluk eşcinsellerin halidir.

Aşk! Belki de en çok yıpratılan bir kavram, olgu. Yalan ve gerçek aynı oranda içinde barındırabilen bir süreç. Kapitalist tüketim ekonomisinin, her anını ve alanını sömürdüğü, dinin ve devletin her zaman saldırdığı aşk, bütün bunlara rağmen dimdik ayakta. Ayakta ama aşkın var olabilmesi için insan önkøşuldur. Modern aşkın kaynağını ve ortaçağ hikayelerini bir yana bırakırsak bugünden şunu söyleyebiliriz: "İnsan" ruhsuz bir taş parçası olmadığı sürece aşk her zaman vardı ve var olacak. Elbetteki iki insan arasındaki aşktan söz ediyorum. Din, tanrı aşkı dışındakileri reddederken, Devlet, yatak odalarına kadar girenken, kendini koruyabilen ve yeniden yaratabilen insanı aşktan söz ediyorum.

Aşk'tan söz ediliğinde karşımıza iki tip çıkar. Yakışıklı bir delikanlı ile güzeller güzeli bir kız. Tahmin edilebileceği gibi kişinin de genç olduğunu belirtmek bile gereksiz. Sevgililer ya da aşklar günü bile bu gençler içindir. Çünkü değerli anneler günü, babalar günü ve saire ile halledilmiştir. Aşk'ın günü, yılı, yaşı, cinsiyeti olabilmis gibi ısrarla ve her zaman bu iki tip'in ideolojik saldırısına maruz kalırlar dışarda kalanlar. Başta kadın ve erkek eşcinseller olmak üzere sakatlar, yaşlılar ve şişman kadınlar da bu saldırıdan nasiplerini alırlar. Heteroseksüel olmayanlara yönelik ise tam bir yok sayma, ya da en azından bir aşağılama vardır. Heteroseksist zihniyet, eşcinsel aşkını hayvani bir edim olarak görür. Bizce göre bu yaklaşım, ana dilinden başka dil bilmeyen birini anadilinde konuştuğu için aşağılamak ve cezalandırmaktan farkıdır.

Heteroseksist sömürgeci güçler, farklı olanları kendi kalıplarına uyduramazlarsa, eşcinsellerin ruhları ve bedenlerini işgal ederek tahrip ederler. Eşcinsel aşkın, heteroseksüel aşktan hiçbir farkı olmadığı halde salt kadın kadına ya da erkek erkeğe olduğu için tahammül edemezler. Heteroseksüel erkek ideolojisi ve heteroseksüel kurumsal dayatmaya karşı bırakalım aşkı, eşcinsel bireyin ayakta kalabilmesi bile tam bir mücezdır. Adı konmamış bu savaşı, eşcinsel birey kendine olan güven ve sevgisini yitirir ya da hiç kazanamaz ve aşka olan inancı yavaş yavaş son bulur. Çoğunluk eşcinsel, "bizim camiada aşk olmaz" der ve de birlikte yaşamaya inanmaz. Biz eşcinseller için acı bir yenilgi olan bu durum, heteroseksist sömürgeci ağsından tam bir zafardır. Yığın, inançsız, mücadele etmekten kaçan bütün bunların

Herşeyin, resmi ve sivil heteroseksizmin yeniden üretmesi için düzenlenmiş olduğu heteroseksist toplumda başka türlü bir durum zaten şayrıcı olundu. Her aşdan güçsüz bile olsa kalıplara uydulan için bir heteroseksüel çifte tanınan kültürel ve toplumsal meşruluk, bir eşcinsel çifte gösterilmez. Heteroseksist sömürgeci güçler, tam bir kuşatma altında tuttukları eşcinsellerin, tam bir ikizlülükte düzüştürmekten başka bir şeyden anlamadıklarına inanırlar. Gerçekten de bu kuşatma altında kendine ve aşka olan inancını koruyan çok az eşcinsel vardır.

Heteroseksist kuşatma altında eşcinselin hayatı parçalanmış bir haldedir. Hepimizin yaşadığı ve bildiği gibi heteroseksüel toplumsallaştırmaya karşı direnebilen bir eşcinsel, kendi toplumsal varoluşunu yaratamadığı sürece tam bir parçalanmışlık yaşar. Böyle bir hayatta aşk olsa bile yarım kalıyor. Heteroseksüel kurumsallaştırmaya karşı yıkıcı potansiyelini ortaya koymıyor. Her şey kaçak yaşıandığı için eşcinsel kendi aşkını tam bir partner avcılığına indiriyor. Aslında aşka olan inancını yitirmiş her eşcinselin, en az iki üç tane aşkı bulunur! Fakat bunlar ya çok kısa sürmüştür ya da hiç yaşanmamıştır. Bunun nedenini biliriz ama üzerine gitmeyiz. Çünkü kendimiz de sorumluyuzdur. Biliriz ki partner bulmak bile çaba işiyken, aşk tam bir emek işidir. Aşk havadan gelmez. Yaratmak ve kumak gerekir. Kabul etmek gerekir ki bu da mücadelesiz olmaz. Bugün Türkiye'de çoğunluk eşcinseller heteroseksüel kurumsal dayatmaya yenik düşerek (acı olan, yenilginin daha baştan kabul edilmesidir) ikizlülce evleniyorlar ve eşcinselliği salt sekse indiriyorlar. Doğal olarak onu da yangından mal kaçırır gibi yaşıyorlar. Bütün bu koşullar altında eşcinsel aşkı nasıl bulabiliriz?

Kuşatmanın kalkmasını mı bekleyeceğiz? Elbetteki hayır! Heteroseksüel erkek ideolojisinin bizi aşağılaması, tam da eşcinsel aşk'ın yıkıcı potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Heteroseksüel kurumsallaştırmaya karşı eşcinsel aşk'ın yıkıcılığı kadın ve erkek eşcinsellerin bağımsız varoluşlarını gerçekleştirecektir. Kuşatma ancak böyle yenilebilir. Bu bizim kurtuluş mücadelemizin bir parçasıdır. Çünkü içinde basklandığımız ve boğduğumuz heteroseksüel kurumlardan kurtulmamızı ve kendimizi eşcinsel olarak var edebilmemizi sağlayacaktır. Kırk parçaya bölündüğümüz bu hayattan kurtulup kendi hayat alanımızı yaratamamız ancak aşka mümkün olacaktır, ya da tersi. Yani ancak aşkımız için direnebilirsek kendi hayat alanımızı yaratabiliriz.

Kendi hayat alanımızı yaratamadığımız sürece, heteroseksüel kalıplar içinde her şeyi kaçak ve yarım yaşıyoruz. Onlarca partnere rağmen hayatımızdan hüznün eksik olmuyor. Kolinin dışında bir biriktellik başlamadan bitiyor. Hüznün ya da herşeye boşvermişlik! Ama bunlar bizim istediğimiz şeyler değil, heteroseksüel hayatın bize dayattığı şeyler. "Bizim camiada aşk olmaz!" diyenler ne zaman denerin, ne kadar emek harcadın? En küçük bir zorda kaçarsan,

aileni ve çevreni ikna edemez olduğunda evlenirsen elbette ki aşk olmaz. Kendini kendin olarak var edebildiğin sürece aşk olur ya da aşk'ı yaratabildiğin sürece kendini var edebilirsin. Aşk güzeldir! Kurtuluş mücadelemiz onu daha da güzelleştirecek!

GAY'E EFENDİSİZ

GEÇEN SAYIDA YAYINLANAN BULMACANIN ÇÖZÜMÜ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
1	B	I	L	G	E	K	A	R	A	S	U	P	E	M	B	E	U	C	G	E	N	H	R	E
2	A	D	A	E	R	O	O	R	A	L	M	A	R	T	E	V	R	E						
3	L	A	Z	L	K	A	Z	A	R	G	A	Y	L	O	N	E	B	A	T					
4	I	R	A	N	E	R	A	N	U	S	T	D	E	P	P	E	A	E						
5	N	E	K	E	A	I	K	A	O	S	R	O	Y	T	E	R	Ö	R						
6	A	C	A	P	O	T	T	I	N	A	Z	I	A	S	I	O	N	O						
7	Z	A	R	A	R	I	P	A	P	A	N	K	N	E	S									
8	P	M	A	R	D	I	G	R	A	S	A	P	S	B	F	S	R	E						
9	A	G	T	U	E	S	A	L	I	H	H	O	M	O	F	O	B	E	S					
10	P	O	L	E	N	U	N	S	M	D	O	R	I	S	S	O	B	E	S					
11	A	L	A	M	E	T	E	N	O	S	I	S	P	S	I	K	I	Y	A	T	R	I		
12	R	M	I	R	S	A	T	L	U	T	R	S	I	L	A	T	V	T	S					
13	O	R	B	E	N	A	T	I	N	R	O	C	K	R	E	S	T	V	T					
14	N	E	D	E	N	A	L	A	N	S	O	M	U	R	I	L	G	A	A					
15	M	A	N	U	E	L	P	U	I	G	L	A	K	I	K	A	L	K	U	T	A			

11

Kaos GL Arşivi, 3

Kaos GL Arşivi, 4

Yazıdaki "adı konmamış savaş" benzetmesi ilerleyen yıllarda LGBTİ+ hareketinin barış mücadelesindeki sloganlarından "LGBT'lere yönelik ilan edilmemiş savaşa da son"a dönüşecek ve coğrafyamızdaki savaşa karşı ortak mücadele açısından önemli bir açılım sağlayacaktır. Ancak buraya geçmeden önce; askerlik meselesi üzerinden tartışma, eylem ve ayrışmalara ve hemen ardından "toplumsal barış" kavramının nasıl hareketin belirleyici gündemlerinden birine dönüştüğüne değinmek gerekiyor.

Bir sonraki yazıda, yazılı arşivlerdeki turumuza askerlik meselesi ile devam edeceğiz...

[1] Kaos GL (1994). Mektuplardan. Kaos GL Dergisi, 3, 18-19.

[2] Kemal Yiğit (1996). Farklı Olmak Ama. Kaos GL Dergisi, 24, 8-15.

[3] Atilla Karakış (1996). Tartışma. Kaos GL Dergisi, 20, 12-14.

[4] Ali Shaman (2002). Eşcinsel Örgütlenmede Birey. Antalya Gökkuşluğu, 2, 4-5.

[5] Lambdaistanbul (2000). Coming Out Ne Demektir?. Cins dergisi, 3, 11-15.

[6] Melek Göregenli (2010). Nefret Suçları Kimin Sorunu?. Hevjin fanzini, 4, 15-19.

[7] Gaye Efendisiz (1995). Aşk Güzeldir, Kurtuluş Mücadelemiz Daha da Güzelleştirecek. Kaos GL dergisi, 12, 11-12.

Blog sayfasında yer alan yazıların ve yayınların tüm hakları saklıdır. Blog yazıları yalnızca kaynağı gösterilerek kullanılabilir. Sayfada yayınlanan yazıların içeriği yazarın kendi sorumluluğu olup DEMOS'un herhangi bir hukuki ve/veya cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.